

KİŞİSEL VERİ KORUMA HUKUKUNDA ANONİMLEŞTİRME

Hazırlayan
Av. Ömer Faruk ATAGÜN

ANKARA – 2019

İÇİNDEKİLER

I- GİRİŞ

II- ANONİM HALE GETİRME KAVRAMI

III- ANONİMLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

- a. Değer düzensizliği sağlamayan anonim hale getirme yöntemleri**
- b. Değer düzensizliği sağlayan anonim hale getirme yöntemleri**
- c. Anonim hale getirmeyi kuvvetlendirici istatistik yöntemleri**

IV- SONUÇ

I. GİRİŞ

Kişisel veriler, kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait her türlü bilgidir. Doktrinde sıklıkla kullanılmakta olan ve kabul görmüş bu kişisel veriler tanımına göre, bir bilginin kime ait olduğu belli değilse bu veri kişisel veri değildir; ancak yalnızca bir veridir diyebiliriz.

Bu çalışma kişisel verilerin anonimleştirme işleminden geçerek, sadece istatistiksel bir veriye dönüşümünü konu almaktadır. Verilerin anonim hale getirilmesi oldukça güncel bir husustur. Zira teknolojik ve endüstriyel gelişmeler, tüketim kültürünün etkisi altında yaşayan insanları etki altında bırakmaktadır. Bu etki sağlanırken verilerin kişiyle ilişkilendirilmeyecek bir biçimde tutulması hukuki zorunluluktur. Bu nedenle verilerin anonim hale getirilerek tutulması hukuken kişileri korumakta iken; diğer bir yandan anonimleştirme işlemi sonucunda yasal olarak verilerin işlenmesi sağlanabilmektedir.

Bu makalenin amacı anonimleştirme, diğer bir deyişle anonim hale getirme işlemi yöntemlerini okuyucuya sunmak; bununla birlikte hukuki zeminde kavramı incelemektir. Anonim hale getirme kavramının hangi mevzuatlarda ne biçimde düzenlendiğini inceleyerek; kanun koyucunun bu kavram ile hukuk sistemimize entegre etmek istediği anlayışı açıklamak diğer bir amaçtır.

Yukarıda anlatılan amaca ulaşmak için, anonim hale getirme kavramına ilişkin çeşitli kaynaklardan farklı görüşlere yer verilecektir. Böylece anonim hale getirme işleminden her görüş sahibinin anladığının birbirinden farklı olduğu görülecektir. Bu denli görüş farklılıkları içinde, uygulamada karşılaşılan sorunlardan bahsedilecektir. Böylece anonim hale getirme işleminin önemi vurgulanmış olacak ve çeşitli yöntem incelemeleri yapılarak, bu konuda okuyucuya somut örnekler sunulacaktır.

II- ANONİM HALE GETİRME KAVRAMI

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 3. madde/b bendinde tanımlara yer verilmiştir. Bu bölümde anonim hale getirme kavramına ilişkin bir

tanım karşımıza çıkmaktadır. Kanundaki tanıma göre anonim hale getirme, "*Kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesidir.*"¹ Bu tanımdan halihazırda bulunan verilerin veya bilgilerin, gerçek kişilerle ilişkilendirilmemesi gerektiğini anlıyoruz. Yani işlenen verilerin anonim hale getirilmesi, veriye konu olan şahısla verinin bağının koparılması; kime ait olduğunun belirsizleştirilmesidir.

Anonim hale getirmenin tanımı yapıldıktan sonra, Kişisel Verilerin Korunması Kanununda anonim hale getirme işleminin ne zaman uygulanacağı belirlenmiştir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m.7'ye göre, anonim hale getirme işlemi silme ve yok etme işlemlerinin alternatifi olarak verinin muhafazasını sağlayan tek yöntemdir. Aşağıda yer verilmiş kanun hükmüne göre, verinin silinmesinin veya yok edilmesinin aksine anonim hale getirme bir diğer yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Silme veya yok etme işlemlerinden farklı olarak, anonim hale getirme işlemi sonucunda veriye ulaşmak mümkün iken; verinin sahibi olan şahısla ilişkilendirmek mümkün olmamaktadır. Kişisel verilerin, araştırma, planlama ve istatistik gibi kamuya yönelik amaçlarla kullanılabilmesi için anonim hale getirilmesi şartı vardır. Ancak bu suretle elde edilen veriler üçüncü kişilere aktarılabilir veya yayınlanabilir. (m.10)²

"Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi

MADDE 7-

(1) Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.

(2) Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır.

¹ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m.3/b bendinden alıntılanmıştır.

² Doğan Kılınç, "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2012, Cilt: 61, Sayı: 3, sayfa 263 (erişim tarihi: 20.05.2019)
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/623968>

(3) Kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hâle getirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."³

Yukarıdaki kanun maddesi metninin işaret ettiği yönetmelik, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkındaki yönetmeliktir. Dolayısıyla kanun maddesinde de ifade edildiği üzere, kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hale getirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenmektedir. Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkındaki yönetmelik m.10/2 kişisel verilerin anonim hale getirilmesi için aranan koşullardan söz etmektedir. Bu nedenle anonim hale getirme işleminin tamamlanması için, yönetmeliğin belirlediği usul ve esasların tamamlanması gerekmektedir.

"10. Madde-

*(2) Kişisel verilerin anonim hale getirilmiş olması için; kişisel verilerin, veri sorumlusu, alıcı veya alıcı grupları tarafından geri döndürme ve verilerin başka verilerle eşleştirilmesi gibi kayıt ortamı ve ilgili faaliyet alanı açısından uygun tekniklerin kullanılması yoluyla dahi kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemez hale getirilmesi gerekir."*⁴

Yukarıda yer verilen yönetmelik hükmü, kişisel verilerin anonim hale getirme şartlarını içermektedir. Bu şartlar, öncelikle verinin sahibi şahıs ile veri arasında bir bağlantı kurulamaması, verilerin başka verilerle eşleştirilmesinin mümkün olmaması böylece şahıs ile bağlantının kurulmasının mümkün olmaması, anonim hale getirilmiş veri üzerinde geri döndürme işlemi yapılamaması olarak sıralanabilir. Bu şartlar sağlandığı halde veri anonim hale getirilmiştir diyebiliriz.

Diğer bir husus, kişisel verileri silme, yok etme veya anonim hale getirme süreleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani kanuna uygun bir şekilde veya açık rıza ile veya meşru menfaat gibi sebeplerle işlenen bir verinin, sonsuza kadar işlenmiş bir

---

³ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m.7 doğrudan alıntılanmıştır.

⁴ Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmelik m.10/2 fıkrasından alıntılanmıştır.

biçimde bulundurulması takdir edersiniz ki hukuka uygun değildir. Zira veri işlemeyi gerektiren sebebin ortadan kalkmasına müteakip, belirli bir süre sonunda bu üç işlemten biri yapılmalıdır. Bu konuda yine kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmelik uygulanır. İlgili yönetmelik m.11'de süreler düzenlenmiştir.

"MADDE 11 – (1) Kişisel veri saklama ve imha politikası hazırlamış olan veri sorumlusu, kişisel verileri silme, yok etme veya anonim hale getirme yükümlülüğünün ortaya çıktığı tarihi takip eden ilk periyodik imha işleminde, kişisel verileri siler, yok eder veya anonim hale getirir.

(2) Periyodik imhanın gerçekleştirileceği zaman aralığı, veri sorumlusu tarafından kişisel veri saklama ve imha politikasında belirlenir. Bu süre her halde altı ayı geçemez.

(3) Kişisel veri saklama ve imha politikası hazırlama yükümlülüğü olmayan veri sorumlusu, kişisel verileri silme, yok etme veya anonim hale getirme yükümlülüğünün ortaya çıktığı tarihi takip eden üç ay içinde, kişisel verileri siler, yok eder veya anonim hale getirir.

(4) Kurul, telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve açıkça hukuka aykırılık olması halinde, bu maddede belirlenen süreleri kısaltabilir."⁵

Yukarıda yer verilmiş anonim hale getirme sürelerini içeren yönetmelik hükmüne göre, veri sorumlusu verileri silme, yok etme veya anonim hale getirme yükümlülüğünün ortaya çıktığı tarihten itibaren ilk periyodik imha işleminde veriler üzerine silme, yok etme veya anonim hale getirme işlemi yapılmalıdır. Yukarıdaki maddenin ikinci fıkrasına göre, iki periyodik imha işlemi arasındaki süre 6 ayı geçemez. Dolayısıyla iki periyodik imha işlemi arasındaki süre azami 6 ay olarak belirlenmiştir. İmha politikası hazırlama yükümlülüğü olmayan veri sorumlusu ise, yükümlülüğün ortaya çıktığı tarihten itibaren, yani veri işleminin meşruluğunu

---

⁵ Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmelik m.11 alıntılanmıştır.

yitirdiđi tarihten itibaren, 3 ay içinde verileri silmekle, yok etmekle veya anonim hale getirmekle yükümlüdür.

Yukarıda arz edilen durum, veri sorumlusunun re'sen işlem yapma yükümlülüğünü işaret etmektedir. Oysa ilgili kişinin veri sorumlusuna başvurması halinde, veri sorumlusunun tabi olduğu süreler ayrıca düzenlenmiştir. Kişisel verileri ilgili kişinin talep etmesi durumunda silme ve yok etme süreleri başlıklı kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmeliğin 12. maddesine göre ilgili kişinin başvurması durumunda veri sorumlusunun işlem yapma yükümlülüğü daha kısa bir süre ile sınırlandırılmıştır.

"MADDE 12 – (1) İlgili kişi, Kanunun 13 üncü maddesine istinaden veri sorumlusuna başvurarak kendisine ait kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini talep ettiğinde;

a) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmışsa; veri sorumlusu talebe konu kişisel verileri siler, yok eder veya anonim hale getirir. Veri sorumlusu, ilgili kişinin talebini en geç otuz gün içinde sonuçlandırır ve ilgili kişiye bilgi verir.

b) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmış ve talebe konu olan kişisel veriler üçüncü kişilere aktarılmışsa veri sorumlusu bu durumu üçüncü kişiye bildirir; üçüncü kişi nezdinde bu Yönetmelik kapsamında gerekli işlemlerin yapılmasını temin eder.

c) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmamışsa, bu talep veri sorumlusunca Kanunun 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca gerekçesi açıklanarak reddedilebilir ve ret cevabı ilgili kişiye en geç otuz gün içinde yazılı olarak ya da elektronik ortamda bildirilir."⁶

III- ANONİMLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

Veri sorumlusu, kişisel verilerin anonim hale getirilmesi için gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür. Kişisel verilerin anonim hale

---

⁶ Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmelik m.12 alıntılanmıştır.

getirilmesi, kişisel veri saklama ve imha politikasında belirtilen esaslara uygun olarak gerçekleştirilir.⁷

Anonim hale getirme, bir veri kümesindeki tüm doğrudan ve/veya dolaylı tanımlayıcıların çıkartılarak ya da değiştirilerek, ilgili kişinin kimliğinin saptanabilmesinin engellenmesi veya bir grup veya kalabalık içinde ayırt edilebilir olma özelliğini, bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek şekilde kaybetmesidir.

Bu özelliklerin engellenmesi veya kaybedilmesi sonucunda belli bir kişiye işaret etmeyen veriler, anonim hale getirilmiş veri sayılır. Diğer bir ifadeyle anonim hale getirilmiş veriler bu işlem yapılmadan önce gerçek bir kişiyi tespit eden bilgiyken bu işlemden sonra ilgili kişi ile ilişkilendirilemeyecek hale gelmiştir ve kişiyle bağlantısı kopartılmıştır.

Anonim hale getirmedeki amaç, veri ile bu verinin tanımladığı kişi arasındaki bağın kopartılmasıdır. Kişisel verinin tutulduğu veri kayıt sistemindeki kayıtlara uygulanan otomatik olan veya olmayan gruplama, maskeleyme, türetme, genelleştirme, rastgele hale getirme gibi yöntemlerle yürütülen bağ koparma işlemlerinin hepsine anonim hale getirme yöntemleri adı verilir. Bu yöntemlerin uygulanması sonucunda elde edilen verilerin belirli bir kişiyi tanımlayamaz olması gerekmektedir. Çeşitli anonim hale getirme yöntemlerine aşağıda yer verilmiştir.⁸

1- Değer Düzensizliği Sağlamayan Anonim Hale Getirme Yöntemleri

- a. Değişkenleri Çıkartma
- b. Kayıtları Çıkartma
- c. Bölgesel Gizleme
- ç. Alt ve Üst Sınır Kodlama
- d. Örnekleme

2- Değer Düzensizliği Sağlayan Anonim Hale Getirme Yöntemleri

- a. Mikro Birleştirme
- b. Veri Değiş-Tokuşu
- c. Gürültü Ekleme
- ç. Tekrar Örnekleme

---

⁷ Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi rehberi, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, 28 Ekim 2017, sayfa 27

⁸ Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi rehberi, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu, 28 Ekim 2017, sayfa 30

3- Anonim Hale Getirmeyi Kuvvetlendirici İstatistik Yöntemleri

- a. K-Anonimlik
- b. L-Çeşitlilik
- c. T-Yakınlık

1.a. Değişkenleri Çıkartma

Değişkenlerden birinin veya birkaçının bütünüyle silinerek çıkartılmasıyla sağlanan bir anonim hale getirme yöntemidir. Bu yöntem, değişkenin yüksek dereceli bir tanımlayıcı olması, daha uygun bir çözümün var olmaması, değişkenin kamuya ifşa edilemeyecek kadar hassas bir veri olması veya analitik amaçlara hizmet etmiyor olması gibi sebeplerle kullanılabilir.

1.b. Kayıtları Çıkartma

Bu yöntemde ise veri kümesinde yer alan tekillik ihtiva eden bir satırın çıkartılması ile anonimlik kuvvetlendirilir ve veri kümesine dair varsayımlar üretebilme ihtimali düşürülür. Genellikle çıkartılan kayıtlar diğer kayıtlarla ortak bir değer taşımayan ve veri kümesine dair fikri olan kişilerin kolayca tahmin yürütebileceği kayıtlardır. Örneğin anket sonuçlarının yer aldığı bir veri kümesinde, herhangi bir sektörden yalnızca tek bir kişi ankete dahil edilmiş olsun. Böyle bir durumda tüm anket sonuçlarından “sektör” değişkenini çıkartmaktansa sadece bu kişiye ait kaydı çıkartmak tercih edilebilir.

1.c. Bölgesel Gizleme

Bu yöntemde amaç veri kümesini daha güvenli hale getirmek ve tahmin edilebilirlik riskini azaltmaktır. Belli bir kayda ait değerlerin yarattığı kombinasyon çok az görülebilir bir durum yaratıyorsa ve bu durum o kişinin ilgili toplulukta ayırt edilebilir hale gelmesine yüksek olasılıkla sebep olabilecekse istisnai durumu yaratan değer “bilinmiyor” olarak değiştirilir.

1.ç. Alt ve Üst Sınır Kodlama

Alt ve üst sınır kodlama yöntemi belli bir değişken için bir kategori tanımlayarak bu kategorinin yarattığı gruplama içinde kalan değerleri birleştirerek elde edilir. Genellikle belli bir değişkendeki değerlerin düşük veya yüksek olanları bir araya toplanır ve bu değerlere yeni bir tanımlama yapılarak ilerlenir.

2. Değer Düzensizliği Sağlayan Anonim Hale Getirme Yöntemleri

Değer düzensizliği sağlayan yöntemlerle daha önce bahsedilen yöntemlerden farklı olarak; mevcut değerler değiştirilerek veri kümesinin değerlerinde bozulma yaratılır. Bu durumda kayıtların taşıdığı değerler değişmekte olduğundan veri kümesinden elde edilmesi planlanan faydanın doğru hesaplanması gerekmektedir. Veri kümesindeki değerler değişiyor olsa bile toplam istatistiklerin bozulmaması sağlanarak hala veriden fayda sağlanmaya devam edilebilir.

2.a. Mikro Birleştirme

Bu yöntem ile veri kümesindeki bütün kayıtlar öncelikle anlamlı bir sıraya göre dizilip sonrasında bütün küme belirli bir sayıda alt kümelere ayrılır. Daha sonra her alt kümenin belirlenen değişkene ait değerinin ortalaması alınarak alt kümenin o değişkenine ait değeri ortalama değer ile değiştirilir. Böylece o değişkenin tüm veri kümesi için geçerli olan ortalama değeri de değişmeyecektir.

2.b. Veri Değiş-Tokuş Yöntemi

Kayıtlar içinden seçilen çiftlerin arasındaki bir değişken alt kümeyle ait değerlerin değiş tokuş edilmesiyle elde edilen kayıt değişiklikleridir. Bu yöntem temel olarak kategorize edilebilen değişkenler için kullanılmaktadır ve ana fikir değişkenlerin değerlerini bireylere ait kayıtlar arasında değiştirerek veri tabanının dönüştürülmesidir.

2.c. Gürültü Ekleme

Bu yöntem ile seçilen bir değişkende belirlenen ölçüde bozulmalar sağlamak için ekleme ve çıkarmalar yapılır. Bu yöntem çoğunlukla sayısal değer içeren veri kümelerinde uygulanır. Bozulma her değerde eşit ölçüde uygulanır.

IV. SONUÇ

Anonimlik kişisel verilerin korunmasında elverişli bir araç olarak görülmelidir. Zira kişilere ilişkin verilerin anonim olarak tutulmasının anonimlik hakkı alanı açısından çok çeşitli yararları bulunduğu söylenebilir. Pek çok alanda bu bilgilerin doğrudan somut kişilere bağlı olarak tutulmasına gerek yoktur. Özellikle istatistiksel verilerin yeterli olduğu, planlama gibi amaçlarla yapılan işlemlerde bu açıkça görülebilir. Bu durumda anonimlik bir yandan bu işlerin en iyi şekilde yerine getirilmesini sağlamaya yardımcı olurken, diğer yandan da bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkının zarar görmemesini sağlayacaktır.⁹

Günümüz modern hukuk sisteminin en önemli hak süjesi olan insan için, kişisel verilerin anonim hale getirilmesi bireyin haklarının korunması için oldukça önemli bir müessesedir. Kişisel verileri koruma hukuk prensibinde en can alıcı noktalardan biri şüphesiz anonimleştirme işlemidir. Öyle ki, bir üst paragrafta bahsedildiği üzere ilişkinin her iki tarafı için de uygun olan çözümü sunmaktadır. Bu anlamda anonim hale getirme işlemi teknik bir işlem olduğu kadar, aynı zamanda hukuki ilişkinin tarafları açısından sorunları ortadan kaldıracı bir etkidir.

Bu makalede ulaşılmak istenen amaç, kişisel verilerin işlenmesinden doğan sakıncaları gidermede anonim hale getirme işleminin öneminin vurgulanması idi. Giriş bölümünde açıklandığı üzere, konu giderek güncellik kazanan bir husus olup; her daim incelemelere ve çalışmalara muhtaç bir alan olarak değer kazanmaktadır. İşlenen veya kayıt altına alınan verilerin, belirli süre sonunda ortadan kalkması veya anonim hale getirilmesinin zarureti bu çalışmada ortaya konmak istenmiştir. Bu

---

⁹ Elif Küzeci, "Kişisel Verilerin Korunması", (Doktora tezi, Ankara üniversitesi, 2010), sayfa 101

zaruretin sonucunda Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından düzenlenmiş yöntemler sistematik bir biçimde okuyucuya sunulmak hedeflenmiştir.

KAYNAKÇA

1- 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu

2- Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi rehberi, Kişisel Verilerin Korunması Kurumu

3- Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hakkında yönetmelik

4- Kılınç Doğan, Doğan Kılınç, "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2012, Cilt: 61, Sayı: 3, (erişim tarihi: 20.05.2019) <https://dergipark.org.tr/download/article-file/623968>

5- Küzeci Elif, "Kişisel Verilerin Korunması", (Doktora tezi, Ankara üniversitesi, 2010)